

3. Egy halálos baleset okairól

Farnadi Tibor mk. alezredes

A néphadsereg egyik intézeténél ez évben kazánfűtés során szénmonoxid mérgezés következtében életét veszítette egy honvéd. Az intézetnél – csakúgy, ahogy ez a néphadsereg más szerveinél is gyakori – kevés kazánfűtő alkalmazására volt lehetőség, ezért a fűtők munkájának megkönnyítése érdekében a sorállomány tagjaiból néhány főt, intézeti parancs alapján, segédfűtőként osztottak be a kazánhoz. A segédfűtők feladata az egyszerű fizikai munka elvégzése, kokszelőkészítés, salakkhiordás volt. Erről munkábalállításuk előtt – elmondásuk szerint – a segédfűtőket is tájékoztatták.

A haláleset napján a kazánok délutáni műszakra beosztott képesített fűtője – egy rendezetlen életű, italozó ember – fejfájásra panaszkodott, a munkaidő vége előtt haza akart menni. Ezért megkérte az aznapra beosztott segédfűtő honvédet, hogy ügyeljen a kazánokra. A teendőket számára el is mondta: este 20 óra körül tegyen mindkét kazánra 5–6 talicska kokszt, majd az alsó huzatszabályozó ajtókat zárja el, a kazánokat töltsse fel vízzel és a kémény járatába épített két szélső huzatszabályozót eressze le. (Ennek az a szerepe, hogy a huzatot lecsökkenti, így a kokszt lassan ég, és másnap reggel begyűjtés nélkül folytatható a fűtés.)

A fűtő, miután a honvéd, szabálytalanul elvállalta a fűtést, 18 órakor engedélyt kért az ügyeletes tisztől a munka befejezésére, aki, látva, hogy a kazán így sem marad kezelő nélkül, meggondolatlanul hazaengedte őt.

Az esti órákban a parancsnoki épület pincéjében elhelyezett kazánházból áradó, erős, szengáz szagra lett figyelmes néhány honvéd, akik a bűz okát keresve a kazánok előtt fekvő talicskát találták a segédfűtőt. A helyszínre érkező mentők már csak a halála valószínű okát, a szénmonoxid mérgezést állapították meg. Ezt a feltevést megerősítette szakvéleményében a boncoló orvos.

A kazánházi légtér elgázosodásának konkrét technikai oka valószínűleg az volt, hogy amíg a kazánfűtő a teendők elmondásakor a két ECA-IV. típusú kazánból álló egység két szélső huzatszabályozójának leszerelésére gondolt, addig ezen a szakképzetlen, gyakorlatlan honvéd kazánonként a két szélső, vagyis valamennyi huzatszabályozó leengedését értette: megtalálásakor ugyanis mind a négy szabályozó zárva volt. Bizonyára a szabályozók leengedése után nyitotta meg a felső koksztbetöltő nyílást, és kezdte meg a kazánok betöltését (6 talicska kokszt betöltése legalább 10 perc). Ez alatt a nyitott alsó huzatszabályozó ajtó és a kazántetőn levő betöltő nyílás által kialakult légjáratral nagy mennyiségű gáz áramlott a kazánháza. Ettől a segédfűtő rosszul lett, eszméletét veszítette, majd a növekvő gázban meghalt. Megtálalásáig a kokszt betöltő nyílás nyitva maradt, rajta még nagy mennyiségű gáz áramlott ki.

A baleset okát vizsgálva megállapítható, hogy a konkrét műszaki ok maga is csak következmény. Az igazi ok az a szabályszegés sorozat, amelynek ismerete feltétlenül tanulságokkal szolgál mindenki számára, akinek feladatkörébe kazánok üzemeltetése tartozik.

Alapvető szabályszegésnek a Katonai Általános Baleset-elhárító, és Egészségvédő Szabályzat (KÁBESZ) 8. pontjának megsértését kell tekinteni. A balesethez vezető tevékenység során az elhunytat olyan tevékenységgel foglalkoztatták, amelyhez az előírt és szükséges szakmai ismeretekkel nem rendelkezett. A gondjaira bízott kazán kezeléséhez a 9/1976. (XII. 19.) NIM számú rendelettel

módosított 2/1971. (IV. 28.) NIM számú rendelet 14/ A § „a” pontja alapján „Kisteljesítményű kazánfűtő” szakmai képesítés szükséges, enélkül senki sem kezelheti a kazánt. A rendelet előírását a kazán vizsgázott fűtőjének hivatalból kellett ismernie, ő azonban saját pillanatnyi érdekei miatt figyelmen kívül hagyta ezt a nagyon fontos szabályt. Meggondatlanságáért a törvény előtt kell felelnie, a vád ellene: foglalkozás körében elkövetett halált okozó gondatlan veszélyeztetés.

De a balesethez vezető kisebb súlyú mulasztások elkövetői valamennyien megszegték a KÁBESZ előírásait.

Fontos, hogy minden berendezés, gép közelében legyen olyan kezelési utasítás, amely alapján valamennyi kezelő félreérthetetlenül tájékozódhat az eszközzel kapcsolatos tennivalókról úgy az üzemeltetés, mint veszélyhelyzet esetén. Ennek a KÁBESZ-ban is megfogalmazott követelménynek a kazánházban kifüggesztett kezelési útmutatás nem tett eleget.

Nyilvánvaló, hogy a kötelező munkavédelmi szemlék színvonala, mélysége, részletessége elmaradt a szükségestől. Erre utal az alkalmatlan kezelési utasítás megtűrésén túl a kazánházban uralkodó – bár a halálessettel közvetlen okozati összefüggésbe nem hozható – általános rendtelenség is.

Az elhunyt segédfűtő azáltal, hogy a szükséges szakértelem és végzettség hiányában elvállalta a fűtést, ugyancsak megszegte a KÁBESZ előírásait. Más, és széles körben érdeklődésre számot tartó kérdés lehet, hogy egyes szűkebb közösségekben a kialakított normákkal összeegyeztethető és célszerű viselkedés-e a szabályokra hivatkozva „kibúvót” keresni kisebb szivességek, vagy éppen egy rosszul meghatározott, csak szabálytalanságok árán végrehajtható feladat teljesítése alól.

Az sem biztos, hogy az elhunyt és a fűtők ismerték a KÁBESZ előírásait. A 32/1976. MN PÜSZF sz. intézkedés 20. pontja, valamint az intézet Parancsnoki Baleset-elhárító és Egészségvédő Utasításának (PBEU) 7. pontja szerinti munkavédelmi vizsgakötelezettségnek a fűtők nem tettek eleget, illetve ezekre vonatkozó okmányok nincsenek. Ugyancsak hiányzik minden olyan okmány, amely azt igazolhatná, hogy az intézeti parancs alapján segédfűtői munkára kijelölt állomány oktatása megtörtént. Pedig előírás van rá, de anélkül is nyilvánvaló, hogy az új, az eddigiektől eltérő veszélyes feladatok ellátását csak a feladathoz közvetlenül kapcsolódó, eseti munkavédelmi oktatást követően szabad megkezdeni. Ennek szabályos és főleg a veszélyekhez igazodó, tartalmas végrehajtására az oktatással megbízott elhelyezési szolgálat szakemberei nem fordítottak kellő gondot.

A fűtők munkája, illetve a munkafegyelem is több figyelmet érdemelt volna. Bizonyára hosszú időn át a követelménytámasztás, az ellenőrzések hiányában alakultott ki az a légkör, amelyben viszonylag ilyen egyszerűen nyílt mód a munka félbehagyására és a foglalkozás szabályainak ilyen súlyos megszegésére. Nem mentség, de valószínű, hogy e liberalizmus kialakulásában szerepe van a szakmára jellemző munkaerőhiánynak is.

A felsorolt okok mind közrejátszottak abban, hogy meghalt egy húszéves fiatalember, akinok felesége két kisgyermek felnevelésével maradt magára.

Az eset legyen súlyos figyelmeztetés mindazoknak, akikre mások munkájának irányítása tartozik: nem elég gyors intézkedésekkel a hatékony munkát elősegíteni, egyúttal meg kell szervezni a végrehajtó állomány életének, testi épségének, egészségének védelmét is. Az igazán hatékony feladatvégrehajtás – többek között – a biztonság megnyugtató tudatán, a kezelő állomány, illetve a dolgozók technikai eszközök iránti feltételen bizalmán is alapul. Ennek megteremtése a parancsnokok, munkahelyi vezetők egyik alapvető feladata.